

drs. J.W.M. Schulten

luitenant-kolonel van de verbindingdienst b.d.

50 jaar
na dato

De laatste luchtlandingsoperatie in Nederland

In de schaduw van de overwinning

In 1951 werd in de *Dôme des Invalides* te Parijs een groot aantal Franse militairen vanwege hun heldhaftig optreden tijdens de operatie *Amherst* door de Nederlandse ambassadeur onderscheiden. De ambassadeur gaf daarbij uitvoering aan het KB van 2 januari 1951, nr. 15, waarbij niet minder dan 558 Nederlandse onderscheidingen aan de Fransen waren toegekend.¹ Operatie *Amherst* was een luchtlandingsoperatie die zevenhonderd Franse parachutisten begin april 1945 in Drenthe hebben uitgevoerd met het doel de opmars van het Tweede Canadese Legerkorps te ondersteunen.

Over de noodzaak en het succes van de operatie wordt verschillend gedacht. Volgens sommigen was *Amherst* een groot succes geweest, terwijl anderen dat sterk in twijfel trokken. Ook over de noodzaak van deze operatie bestaan verschillende meningen. In deze beschouwing wordt op de problematiek daarvan nader ingegaan.

Speciale eenheden

Moderne legers zijn hiërarchisch gestructureerd en hebben alle een sterke bureaucratische inslag. Oorzaak en gevolg daarvan zijn de strakke organisatievorm en het vasthouden aan een geformaliseerd besluitvormings- en bevelvoeringssysteem, waardoor voor het ontplooiën van initiatieven op lagere niveaus weinig ruimte overblijft. Vooral onder oorlogsomstandigheden wordt de stabiliteit van dit geheel door de onverwachte situaties waarvoor de oorlogvoerende legers geplaatst worden, ernstig ondermijnd. Daardoor komt er ruimte voor de oprichting van allerlei speciale eenheden, die met veel elan in de gaten van de oorlogsmarkt springen. Zodra de normale omstandigheden terugkeren, lopen zij grote kans te worden opgeheven. Dat willen zij

Bronzen Leeuw 6x (1x postuum); Bronzen Kruis 84x (33x postuum); Officier in de Orde van Oranje Nassau met de Zwaarden 1x; oorlogsherinneringskruis met gesp 'Krijg ter Land 1940-1945' 467x.

verrijdelen en daarom stellen zij alles in het werk zich waar te maken en zodoende te overleven. Dit verschijnsel manifesteerde zich in Engeland onder meer met de oprichting van de *Special Operations Executive* (SOE) en de *Special Air Service* (SAS). De SOE had als opdracht in de bezette gebieden het verzet te stimuleren, terwijl de SAS met kleine groepen in vijandelijk gebied allerlei commando-achtige operaties uitvoerde.

Voor de uitvoering van zijn taken beschikte de SOE behalve over geheimagenten ook over de zogenaamde *Jedburgh*teams. Deze teams bestonden uit drie tot vier personen, waaronder een radiotelegrafist, die achter de vijandelijke linies in samenwerking met verzetsstrijders moesten opereren. Hoewel er niet altijd de hand aan werd gehouden, moest een lid van het team uit het land afkomstig zijn waar werd opgetreden, om een goede samenwerking met het verzet mogelijk te maken. De Amerikanen richtten het *Office for Strategic Services* (OSS) op dat dezelfde taken had als de SOE. De SOE en de OSS waren zowel in Europa, als Azië actief, waarbij vooral in het voormalige Joegoslavië veel activiteiten werden ontplooid. Behalve de SOE en de OSS was in West-Europa ook de Engelse inlichtingendienst actief. De verschillende diensten werkten naast elkaar, waarbij overlappingen niet waren te vermijden; hierdoor ontstond een zeer onoverzichtelijk beeld.

De SAS ontstond in 1941 als uitvloeisel van Engelse *commandoraid*s in Noord-Afrika en had zich begin 1944 tot een zelfstandige brigade ontwikkeld. De brigade stond onder bevel van de Engelse brigadier R.W. McLeod, had een Engelse staf en bestond uit twee Engelse en twee Franse bataljons, een Belgisch bataljon en een radiocompanie. Het doel van de brigade was de grondoperaties van het geallieerde leger te ondersteunen. Tijdens de voorbereidingen voor de operatie *Overlord* besloot de geallieerde legerleiding de acties van de SOE, OSS

en de SAS, die in het kader van de landoorlog werden uitgevoerd, te coördineren en onder haar eigen verantwoordelijkheid te laten uitvoeren. Daarom werd op 10 januari 1944 de *Special Forces Headquarters* (SFHQ) opgericht, dat zijn hoofdkwartier in Londen had. De SFHQ beschikte tot op leger-niveau over eigen stafsecties, waardoor Eisenhower in staat was de SOE, OSS en de SAS in de militaire operaties in te schakelen. Zo vonden er onder leiding van de SFHQ in Frankrijk achter de frontlijn in Bretagne, de Vercors, de Vogezen en op tal van andere plaatsen met wisselend succes acties plaats. De irreguliere oorlogvoering was zo geïnstitutionaliseerd en onder de operationele verantwoordelijkheid van de *Supreme Headquarters Allied Expeditionary Forces* (Shaef) gebracht.

In het voorjaar van 1945 waren de verliezen die de SAS-brigade in 1944 in Europa had opgelopen, aangevuld; McLeod, die in maart 1945 naar India was overgeplaatst werd door brigadier Jim M. Calvert, die de bijnaam *Mad Mike* had, opgevolgd. Deze had van zijn voorganger twee plannen overgenomen: een luchtlandingsoperatie bij Apeldoorn (operatie *Keystone*) en een luchtlandingsoperatie in Drenthe (operatie *Amherst*). Voor deze laatste operatie werden de beide Franse bataljons, het 2e en 3e *Régiment de Chasseurs Parachutistes* (RCP) aangewezen, terwijl de Engelsen Apeldoorn voor hun rekening zouden nemen. Hierbij moet worden aangetekend dat in de laatste oorlogsmaanden bij de geallieerde grondtroepen van een zekere oor-

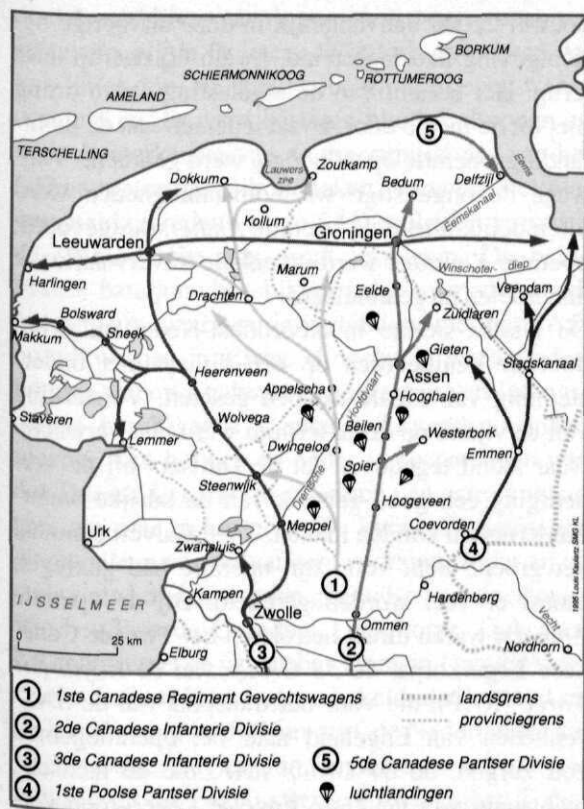
Belgisch SAS-bataljon bij Brussel

logsmoetheid sprake was en er nog weinig soldaten voor voelden op een militaire erebegraafplaats terecht te komen. Dit verschijnsel deed zich niet alleen aan het westfront voor. Ook de Russische soldaten probeerden op grote schaal ieder risico om te sneuvelen te vermijden en gingen tot grote ergernis van hun generaals zeer behoedzaam voorwaarts. Voor de opgefokte Franse para's was *Amherst* daarentegen de laatste gelegenheid van hun kunnen blijk te geven; zowel voor de Engelse, als Franse commandanten was het van belang vóór het einde van de oorlog de onmisbaarheid van hun troepen op het gevechtveld te demonstreren. Hun voortbestaan na de oorlog hing ervan af. Zo stond in maart 1945 een situatie waarin de SAS onder aanvoering van de Engelse brigadier Jim M. Calvert, alles in het werk stelde om aan de gevechten te kunnen deelnemen. De vraag was alleen waar en wanneer?

De laatste fase

Na een erbarmelijke winter kwam er in maart 1945 weer goed beweging aan het westfront. Op 23 maart ging de 21ste Engelse Legergroep bij Wesel met veel lawaai en een overbodige luchtlandingsoperatie over de Rijn. Veldmaarschalk Montgomery had het Negende Amerikaanse Leger, het Tweede Engelse Leger en het Eerste Canadese Leger onder zijn bevel. Met het Negende Leger op de rechterflank trok Montgomery met zijn Tweede Leger Duitsland binnen. Het Eerste Canadese Leger had de opdracht Nederland te bevrijden en voor de flankbeveiliging van het Tweede Engelse Leger te zorgen.

Voor Montgomery was Nederland een gedane zaak; hij had zijn volle aandacht op Berlijn gericht en hoopte met successen in Duitsland zijn geschikte imago op te krikken. Er kwam weinig van terecht. Op 3 april 1945 raakte hij het Negende Amerikaanse Leger kwijt, dat hem slechts tijdelijk was toegewezen; hij kwam in plaats van in Berlijn op de Lüneburgerheide terecht, toen het Derde Rijk capituleerde. De Duitse tegenstand was al volledig in elkaar gestort. Afhankelijk van het fanatisme van dolgedraaide Duitse officieren, bood de *Wehrmacht* incidenteel tegenstand. De Weser waren de geallieerden op 5 april zonder grote problemen overgetrokken, waarna zij op 11 april de Elbe bereikten.

Noord-Nederland

Voor het Eerste Canadese Leger, dat uit het Eerste en Tweede Canadese Legerkorps bestond, betekende het dat het op een vergeten oorlogstoneel zijn kunsten moest vertonen. Het Eerste Canadese Legerkorps onder bevel van luitenant-generaal Charles Foulkes bevrijdde in de periode 2-25 april het gebied tussen de IJssel en de Grebbelinie. Daarna was Foulkes betrokken bij de capitulatiebesprekingen die met de Duitsers in Wageningen werden gehouden.

Het Tweede Canadese Legerkorps bevrijdde op 12 april Deventer en zette met drie divisies de aanval in noordelijke richting voort. Zwolle verwelkomde de Derde Canadese Divisie op 14 april, terwijl Ommen de Tweede Canadese Divisie op 11 april voorbij zag trekken. Op de rechterflank van deze divisie viel de Vierde Canadese Pantserdivisie aan. Deze bevrijdde op 5 april Coevorden en kreeg toen opdracht Duitsland binnen te trekken en de flankbeveiliging van het Tweede Engelse Leger op zich te nemen. De Eerste Poolse Pantserdivisie, onder bevel van generaal-majoor S. Maczek, nam haar taken over en bevrijdde op 10 april Emmen. Daarna trok het grootste gedeelte van de divisie in

oostelijke richting Duitsland binnen. Met de bevrijding van Leeuwarden op 15 april en Groningen op 16 april, kwam aan de strijd in Noordoost-Nederland een einde; alleen bij Delfzijl handhaafden de Duitsers zich in een klein bruggehoofd. Aan het oostfront waren inmiddels de Russische Legers met hun stormloop op Berlijn begonnen.

De voorbereidingen

Na de bevrijding van Zuid-Nederland en de stabilisatie van de frontlijn langs de grote rivieren, verbeterde de samenwerking tussen de Nederlandse regering en de verzetsorganisaties in het niet-bevrijde Nederland aanzienlijk. Een belangrijke rol werd daarbij door het Bureau Inlichtingen (BI) en het Bureau Bijzondere Opdrachten (BBO) vervuld. Terwijl het BI zich concentreerde op het verzamelen van economische en militaire inlichtingen, nam het BBO de uitvoering van de sabotage en andere gewelddadige acties tegen de vijand ter hand. De samenwerking met de geallieerde legerleiding verbeterde en de wapendroppings voor het verzet namen toe. Vanuit de geallieerde optiek kon het verzet nu ter ondersteuning van de militaire grondoperaties tijdens de verdere bevrijding van Nederland worden gebruikt. Een belangrijk gegeven daarbij was, dat de mening binnen het geallieerde kamp had post gevat, dat voor het slagen van SAS-operaties de steun van bevrijdende verzetsstrijders onontbeerlijk was. Voor de SFHQ betekende dat, dat er in maart en april 1945 in Nederland nog voldoende brood op de plank lag; alle betrokkenen gingen aan de slag.

Op 28 maart 1945 kreeg Calvert van het Hoofd Operatiën van de 21ste Engelse Legergroep, brigadier David Belchem, de opdracht om met het Eerste Canadese Leger contact op te nemen om een mogelijke inzet van de SAS voor te bereiden. Calvert haalde de plannen voor de operaties bij Apeldoorn en in Drenthe uit de kast en vloog vanuit Engeland naar het Canadese Leger in Nijmegen, om daar zijn plannen te bespreken. Dat resulteerde op 30 maart in een voorstel van hem dat de commandant van het Eerste Canadese Leger, luitenant-generaal Henry Crerar, met enkele kleine wijzigingen aannam. Gezien het verloop van de Canadese opmars werd verwacht dat de SAS niet voor 14 april in actie zou komen. Het doel van de SAS-eenheden was tijdens de Canadese opmars in het vijandelijke achter-

gebied zoveel mogelijk verwarring te stichten, het verzet tot acties aan te moedigen, inlichtingen over de vijand te verzamelen en op allerlei andere wijzen de Canadese opmars te ondersteunen. Daarbij werd vooral gedacht aan het verhinderen van het opblazen van bruggen door de Duitsers. Een eerste prioriteit was het onbeschadigd in handen krijgen van een Duits vliegveld bij Steenwijk, opdat de geallieerden dit tijdens volgende operaties konden gebruiken. Hoewel de SAS in bataljons was georganiseerd, werden volgens de SAS-doctrine de gevechtsoopdrachten door kleine zelfstandige groepen van tien tot vijftien man uitgevoerd. Volgens Calvert was het verzet bij Apeldoorn het beste georganiseerd en leende het terrein daar zich uitstekend voor het optreden van kleine SAS-eenheden. Aan de operatie bij Apeldoorn zouden 20 officieren en 120 onderofficieren en manschappen deelnemen. De omstandigheden voor een SAS-optreden in Drenthe werden aanzienlijk ongunstiger beoordeeld. Het terrein was vlak en bood weinig gelegenheid zich schuil te houden. Daarnaast was het gebied dun bevolkt, zodat niet op veel steun van het verzet kon worden gerekend.

Teneinde de Duitsers te misleiden stelde Calvert voor van dummy-para's gebruik te maken en na de landingen, door een uitvoerige berichtgeving in de media (ook de BBC en Radio Oranje moesten worden ingeschakeld) de indruk te wekken dat het hier een grootschalige luchtlandingsoperatie betrof. De vijand zou daardoor op het verkeerde been worden gezet en verkeerde tegenmaatregelen nemen. Al-

hoewel Crerar aanvankelijk in deze uitvoerige berichtgeving had ingestemd, kwam hij daarop later terug. Het bericht van de afgelasting ervan drong niet tot de media door, zodat iedereen van de luchtlandingsoperatie op de hoogte werd gebracht. Vanwege de ongunstige weersomstandigheden werd uiteindelijk alleen de operatie *Amherst* uitgevoerd; operatie *Keystone* werd op enkele te verwaarlozen onderdelen na geannuleerd.

De Duitse sterkte in Noordoost-Nederland werd door de geallieerden op één divisie met ondersteuning van lokale troepen geschat. Versterking van de vijand op korte termijn werd niet verwacht. Daar stond tegenover dat de Duitsers bij de verdediging een goed gebruik van de talrijke waterhindernissen konden maken. Toen Calvert eenmaal het groene licht voor zijn operatie had gekregen moest er veel worden geregeld. Bij de operatie *Amherst* waren direct betrokken het Tweede Canadese Legerkorps, de *38 Group* van de *Royal Air Force* (RAF), die voor het transport van de SAS-eenheden van Engeland naar het operatiegebied zou zorgen, de *84 Group RAF*, die de tactische luchtsteun van de 21ste Engelse Legergroep verzorgde, de SFHQ en last but not least de beide Franse SAS-bataljons, die de operatie zouden uitvoeren. De opzet was dat de luchtlandingen van de beide Franse bataljons binnen de driehoek Groningen-Zwolle-Coevorden zouden worden uitgevoerd. Nadat de Fransen waren geland, zouden er per parachute achttien jeeeps, die met mitrailleurs waren bewapend, worden afgeworpen. Deze hadden tot

Canadezen bevrijden Coevorden

Canadezen trekken Groningen binnen

doel de mobiliteit van de parachutisten te vergroten en tevens bij de Duitsers de indruk te wekken dat hun linies door de geallieerde grondtroepen waren doorbroken. Er werd besloten blind te droppen en voor de markering van de droppingszones van het GEE-systeem gebruik te maken. Vanwege het zeer verspreid optreden van de SAS-eenheden vormden de verbindingen een groot probleem. De beide Franse bataljons beschikten ieder over vier zend/ontvangers, waarmee de verbinding met het SAS-hoofdkwartier in Essex (Engeland) werd onderhouden, dat op zijn beurt via een eigen verbindingstelsel het Tweede Canadese Legerkorps informeerde. Om het een en ander te bespoedigen was dat Tweede Legerkorps voorzien van extra ontvangers om mee te luisteren. De kleine SAS-groepen waren alleen van ontvangers voorzien, zodat zij op de hoogte konden worden gehouden van de opmars van het Tweede Canadese Legerkorps. Ook voor het contact met de verzetsbeweging in Drenthe werd er een *Jedburgh*team ingeschakeld, dat bestond uit de Engelse majoor R. Harcourt, de Nederlandse kapiteins C.J.L. Ruysch van Dugteren en A.D. Beste-breurtje en de Engelse sergeant-telegrafist T. Somers. Verder moest het optreden van de RAF nauw op dat van de grondtroepen worden afgestemd. Op grond van eerdere ervaringen had Calvert ervoor gepleit dat de commandant van het Tweede Canadese Legerkorps het startsein voor de operatie zou geven. Dat was om te voorkomen dat allerlei hogere commandanten zich met de operatie zouden gaan bemoeien, waardoor deze het gevaar liep in

Gevechten in Groningen

het geheel niet van de grond te komen. De luchtmachtcommandanten bleven echter de bevoegdheid behouden om, in geval van slechte weersomstandigheden, de operatie af te gelasten.

Teneinde snel te kunnen reageren en een maximale samenwerking tussen de verschillende instanties te bewerkstelligen, richtte Calvert een vooruitgeschoven commandopost bij het Eerste Canadese Leger in. Van alle bij de operatie betrokken eenheden en staven waren in deze voorwaartse commandopost vertegenwoordigers aanwezig, terwijl voor voldoende verbindingsmiddelen was zorggedragen. De plannen werden snel uitgewerkt en op 3 april waren alle deelnemende eenheden van hun bevelen voorzien. Omdat de opmars van het Canadese leger sneller verliep dan was verwacht, gaf Crerar op 5 april opdracht de operatie *Amherst* niet na 14 april, maar in de nacht van 6 op 7 april uit te voeren. De volgende dag kwam het bericht bij Calvert binnen dat de operatie een dag zou worden uitgesteld. Inmiddels waren verschillende geplande droppingszones al in Canadese handen, zodat er naar nieuwe landingsplaatsen moest worden uitgekeken. De weersvooruitzichten waren slecht; er werden een laaghangende bewolking en een dichte grondnevel voorspeld. Voor de parachutisten werd dat niet al te bezwaarlijk gevonden; anders was dat voor de jeeps, die een uur na de para's zouden worden afgeworpen. Deze zouden landen op droppingszones die door de eerder gelande para's met lichten zouden worden gemarkeerd. Aangezien die lichten door de grondmist niet te zien zouden zijn, werd besloten de jeeps niet per parachute op te voeren, maar over zee, via de landweg, naar het operatiegebied te brengen. Uiteindelijk arriveerden twaalf jeeps op deze wijze met enige vertraging op het gevechtveld. Voor het transport van de para's en het *Jedburgh*team waren 47 Stirlings beschikbaar. Bij het vertrek kon een van deze vliegtuigen wegens technische problemen niet starten; de volgende nacht zou het evenwel zijn missie alsnog uitvoeren.

De uitvoering

De dropping van de para's in de nacht van 7 op 8 april verliep zonder grote problemen; geen enkel vliegtuig ging verloren. Er waren negentien verschillende droppingszones, waarboven vanaf 500 m vijftig verschillende groepen (sticks) werden afgeworpen. Het 3^e RCP, dat 42 officieren en

Vanmorgen vroeg zijn geallieerde valschermspringers neergelaten over een groot gebied in Noordoost-Nederland, vóór de Canadese voorhoeden uit. Er lag een dik wolkendek en er was een zware grondmist. Geen van beide hebben deze gedurfde operatie tegengehouden, die ongetwijfeld zal bijdragen tot een snellere bevrijding van het noordoostelijke deel van Nederland.

(Radio Oranje, avonduitzending, 8 april 1945)

315 onderofficieren en soldaten telde, landde ten westen van de spoorlijn Zwolle-Meppel-Assen-Groningen, terwijl het 2^e RCP ten oosten daarvan landde. Dit bataljon had een sterkte van 21 officieren en 298 overigen. Van de beide bataljons was overigens de helft van de manschappen in Engeland achtergebleven, omdat zij nog geen para-opleiding hadden gehad. Door het slechte zicht en de onnauwkeurige markering van de droppingszones kwamen de meeste sticks niet op de juiste plaatsen terecht. Zes sticks kwamen precies in hun droppingszone terecht, dertig sticks binnen een afstand van tien km, terwijl de overige elf sticks op grotere afstanden van hun droppingszones landden. Een handicap daarbij was dat de Franse para's niet over goede kaarten beschikten. Het aantal ongelukken bij de landing was, gezien de ongunstige weersomstandigheden, verbazingwekkend gering; twee Fransen kwamen om en drie werden gewond. Verder werden er 143 dummy-para's en 189 containers met wapens en munitie afgeworpen. Na de landing gingen de Fransen tot actie over. De commandant van het 3e RCP, luitenant-kolonel Jacques de Bollandière, landde bij Spier, verzamelde een groep van veertig man en bond onmiddellijk met de vijand de strijd aan. De commandant van het 2e RCP kwam bij Westerbork terecht, waar hij in contact kwam met Wim van der Veer. Deze was een agent van het BBO en was sinds 11 oktober 1944 in Drenthe om het verzet te instrueren en te stimuleren. De Franse para's vielen in Westerbork de commandopost van de Duitse generaal-majoor Böttger aan, waarbij deze laatste zwaar gewond werd.

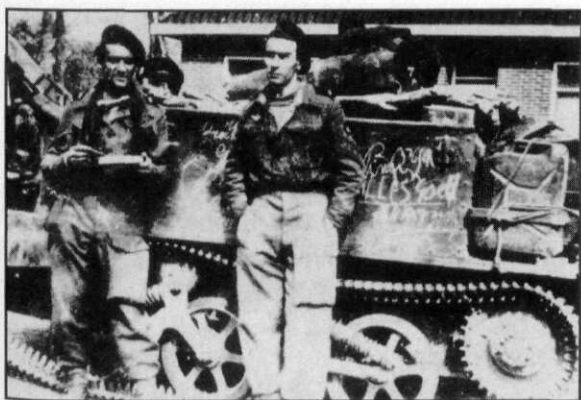
In Holland führten die Kanadier bei Zutphen und östlich Deventer starke Angriffe, die bis auf geringe Einbrüche verlustreich zusammenbrachen. Nach Nordwesten und Norden fühlte der Gegner mit Aufklärungskräften weiter vor. In Nordost-holland hinter unserer Front abgesetzte feindliche Fallschirmjäger wurden aufgerufen.

(Wehrmachtbericht, 9 april 1945)

De volgende dag, 9 april, werd Westerbork door de Duitsers alweer heroverd. De poging om het vliegveld bij Steenwijk onbeschadigd in handen te krijgen ging uit als een nachtkaaers. Het vliegveld, of wat daar voor doorging, werd niet verdedigd en de Fransen wisten niet goed wat zij ermee moesten aanvangen; zij trokken zich terug en lieten het vliegveld voor wat het was. De gevechten die overal in het operatiegebied van Amherst plaatsvonden, bestonden uit korte schermutselingen en hadden een verward karakter. Tijdens de strijd werd een enkele maal luchtsteun van Typhoons van de 84 Group RAF gekregen. Ook vond incidenteel met Typhoons herbevoorrading vanuit de lucht plaats (twee containers per sortie). Op tal van plaatsen bood het verzet steun, wat tot represailles van Duitse kant leidde. Het Jedburghteam van majoor Harcourt, dat bij Hooghalen aan de grond kwam, was snel gehalveerd. Kapitein Bestebreurtje brak tijdens de landing zijn enkel, terwijl de Duitsers majoor Harcourt krijgsgevangen maakten. Ruysch van Dugteren slaagde erin uit Duitse handen te blijven en zijn radiotelegrafist Somer op te sporen. Bovendien maakte hij contact met enkele verzetsstrijders. De kapitein kwam niet met lege handen, want tegelijk met het Jedburghteam waren dertig containers met wapens, munitie en dergelijke voor het verzet afgeworpen. Somer maakte met zijn radio contact met de SFHQ in Londen, waarna in de nacht van 10 op 11 april een wapendropping voor het verzet werd gerealiseerd. Ruysch van Dugteren bleef tot de bevrijding van Groningen zijn assistentie verlenen en keerde met Somer op 21 april naar Engeland terug. Bestebreurtje wist met behulp van het

In den nacht van Zaterdag 7 op Zondag 8 April werden zeer grote aantallen Geallieerde parachutisten neergelaten boven Noordoost Nederland. Het weer was slecht, dikke grondmist beperkte het zicht tot nul. Desondanks werd de operatie vlot uitgevoerd.

(Vliegende Hollander, 10 april 1945)

Fransen para's bij Canadese carrier

verzet uit Duitse handen te blijven, terwijl Harcourt op 30 april 1945 uit een krijgsgevangenkamp bij Bremen werd bevrijd. Terwijl de Franse para's slag met de Duitsers leverden, naderden vanuit het zuiden de ontzettingstroepen. De eerste Fransen kregen al op 9 april bij Meppel contact met het oprukkende Canadese Leger, terwijl op 14 april de laatste Fransen werden ontzet. Een speciale rol hierbij was toebedacht aan het Belgische SAS-bataljon dat onder bevel van majoor Edouard Blondeel stond.

Op 3 april kreeg Blondeel, die zich met zijn bataljon ten zuiden van Brussel bevond, opdracht om de operatie *Larkwood* uit te voeren. Deze operatie hield in dat het SAS-bataljon als verkennings-eenheid voor de Vierde Canadese Pantserdivisie zou optreden. Blondeel vertrok met zijn bataljon onmiddellijk naar Coevorden, waar de Duitse linies zouden worden geïnfiltreerd. Op 5 april had het bataljon een sterkte van 14 officieren en 254 onder-officieren, korporaals en manschappen. Het beschikte over vijftig gepantserde jeeps die met Vickers „K” en Browning .5 inch mitrailleurs waren uitgerust. Toen de Poolse Pantserdivisie de Canadezen afloste, kwam Blondeel onder operationeel

Poolse opmars in Noord Nederland

bevel van de Polen. Als neventaak moesten de Belgen zo mogelijk aan de operatie *Amherst* steun verlenen. Op 8 april werden de eerste verkenningen ten noorden van Coevorden uitgevoerd. Daarbij werd steun aan Franse para's gegeven, terwijl zij tevens gewonde Fransen achter de eigen linies evacueerden. Samen met een Poolse verkennings-eenheid werd op 9 april door de Belgen de opmars naar het noorden voortgezet. Zij maakten zich op 9 april van de onbeschadigde brug bij Oosterhesselen meester, bevrijdden op 10 april Westerbork, steunden de Fransen bij Spier en waren op 15 april in Winschoten. Tijdens operatie *Larkwood* vielen in Drenthe verschillende bruggen, die eigenlijk het aanvalsdoel van de Franse para's waren geweest, onbeschadigd in Belgische handen. Op 2 mei kwam er in Wilhelmshaven een einde aan de Belgische opmars.

Succes verzekerd

Onmiddellijk na de operatie *Amherst* schreven de verschillende Engelse en Franse commandanten hun rapporten. Deze vormden de basis voor de latere geschiedschrijving en de beoordeling van de operatie. Op enkele kleine verschillen na waren zij zeer gelijklopend. De operatie was volledig geslaagd, hoewel een en ander kon worden verbeterd. Hierbij werd vooral gewezen op de korte voorbereidingstijd – een gegeven dat met trots werd genoemd – die voor een deel de oorzaak was geweest dat niet alles volgens plan was verlopen. Voor operaties als *Amherst*, zag men in de toekomst nog uitstekende mogelijkheden. Zoals dat in veel in dit soort rapportages voorkomt waren de vijandelijke verliezen aanzienlijk zwaarder dan de Franse verliezen. Aan Franse zijde sneuvelden 29 man, raakten er 45 gewond en werden er 17 vermist. Aan Duitse kant sneuvelden volgens de geallieerde opgaven 269 man, werden er 70 gewond en 187 krijsgeslagen gemaakt. Volgens niet bevestigde berichten zouden er nog eens 150 Duitsers gedood of gewond zijn. Daarnaast werden er 29 vijandelijke voertuigen vernield en de spoorweg op drie plaatsen onderbroken. Gezien het verloop van de gevechten en de lichte Franse bewapening is het waarschijnlijker dat de Duitse verliezen van dezelfde orde als de Franse verliezen zijn geweest. Tevens kan worden opgemerkt dat er, toen de Duitse verliezen in de verschillende rapporten ver-

schenen, nog weinig inzicht was in het verloop van de strijd aan Duitse kant. De verschillende Canadese commandanten verklaarden dat de Franse inzet een belangrijke bijdrage tot de snelle Canadese opmars had geleverd. Zo ontstond in de historische literatuur het beeld dat de operatie *Amherst* van cruciale betekenis was geweest voor de bevrijding van Noordoost-Nederland. In de *Encyclopédie de la guerre 1939-1945* (Tournai, 1977) doen Henri Bernard en Michael Foot het zelfs voorkomen alsof de bevrijding van Noordoost-Nederland aan de Fransen te danken is geweest.

Onmiddellijk na de oorlog verzocht prins Bernhard aan brigadier Calvert om de namen van hen die zich tijdens operatie *Amherst* verdienstelijk hadden gemaakt, en die voor een Nederlandse onderscheiding in aanmerking kwamen. In de voorstellen daarvoor werd steeds met nadruk vermeld dat de Duitse overmacht zeer groot was geweest en dat de vijand zeer agressief was opgetreden. Bij deze beoordeling van het Duitse optreden kunnen enkele vraagtekens worden geplaatst. Het Duitse leger liep op zijn laatste benen; van een samenhangende verdediging was geen sprake meer. Verder waren de Duitse troepen uit de drie krijgsmacht delen samengesteld, wat niet bevorderlijk was voor een krachtige verdediging. De Prins schreef Calvert verscheidene brieven, waarin hij steeds zijn grote waardering voor het optreden van de SAS-brigade naar voren bracht. Zijn brief aan Calvert van 5 oktober 1945 sloot hij af met:

I also must say that I am awfully glad that you were here during the liberation so that you could see for yourself how grateful our people are.

Ondanks de prinselijke druk duurde het toch enige tijd voordat de Fransen hun onderscheidingen in ontvangst konden nemen. Bij KB van 9 mei 1950 nr. 22 werd bepaald dat de *Bronzen Leeuw* werd toegekend aan het 2e en 3e *Régiment Chasseurs Parachutistes*. De persoonlijke onderscheidingen volgden in 1951. De strijd in Drenthe had amper zes dagen geduurd, de administratieve handelingen om de heldendaden te belonen duurden bijna zes jaar.

Nabeschuiving

Het Canadese Leger was in februari 1945 niet geïnteresseerd in de bevrijding van Midden- en Noordoost-Nederland, maar had evenals het Tweede Engelse Leger, de blik naar het oosten gericht. Toen in dezelfde maand brigadier McLeod met het voorstel kwam om de SAS-brigade in Nederland in te zetten, stond Crerar daar positief tegenover, omdat de mogelijkheid niet uitgesloten was dat daar uit politieke overwegingen toch militair moest worden opgetreden. De SAS-brigade zou dan die taak mooi van het Eerste Canadese Leger kunnen overnemen. McLeod werkte in overleg met het Eerste Canadese Leger zijn plannen uit en wachtte op het startsein. Tegen zijn verwachtingen in kreeg Crerar toch van Montgomery opdracht Midden- en Noordoost-Nederland te bevrijden. Gezien de voorbereidingen van McLeod is het niet verbazingwekkend dat zijn opvolger in zeer korte tijd de operatie *Amherst* wist te realiseren.

Zonder aan zijn verdiensten tekort te willen doen, kan worden gesteld dat Calvert in een wel erg goed gespreid bed terecht was gekomen.

Literatuur:

- H. Bollen en P. Voemen – *Canadezen in actie*. (z.pl., 1994).
- L. van den Bossche – *Le rôle des SAS Belges dans la campagne de Hollande 1944-1944* (niet gepubliceerd manuscript). Sie Mil Geschiedenis KL.
- P. Darman – *A-Z of the SAS*. Londen (1992).
- D.A. van Hilten – *Van capitulatie tot capitulatie*. Leiden (1949).
- Ch. Klep en J. Schoemaker (red.) – *Bevrijding van Nederland*. Den Haag (1995).
- H.G. Meijer – *Bronzen Leeuw. Bronzen kruis. Militaire dapperheids onderscheidingen*. Amsterdam (1990).
- A. Mergelen – *Geschichte und Zukunft der Luftlandtruppen*. Freiburg (1970).
- G.J. van Ojen – *De Binnenlandse Strijdkrachten (band 1 en 2)*. Den Haag (1972).
- P. Rocolle – *L'armée aéroportée. Clé de la victoire?* Parijs (1948).
- E. de Roever – *Zij sprongen bij maanlicht. De geschiedenis van het Bureau Bijzondere Opdrachten en de agenten, Londen 1944-1945*. Baarn (1986).
- C.P. Stacey – *The Victory Campaign. The operations in north-west Europe 1944-1945*. Ottawa (1960).
- F. Visser – *De bezetter bespied. De Nederlandse inlichtingendienst in de Tweede Wereldoorlog*. Zutphen (1983).
- N. West – *Secret war. The story of SOE, Britain's wartime sabotage organisation*. Londen (1992).

Herdenking operatie Amherst

De wijze waarop Calvert na 28 maart de operatie *Amherst* van de grond kreeg, verdient alle aandacht en bewondering. Op zeer voortvarende wijze bouwde hij een organisatie op waarin de verschillende

land- en luchtmachteenheden met elkaar samenwerkten. Veel aspecten van de operatie *Amherst* zijn tijdgebonden en niet meer relevant voor het huidige luchtmobiele optreden. Dat ligt anders met de bevelvoerings- en besluitvormingsprocessen rondom deze operatie. De nadere bestudering en analysering daarvan kunnen mijns inziens nuttige informatie opleveren. Een nadere bestudering van de opmars van de geallieerde verkenningseenheden in Noordoost-Nederland leert dat het optreden van de Franse para's daarop nauwelijks invloed heeft gehad. Dat geldt in het bijzonder, wanneer de activiteiten van het Belgische SAS-bataljon in beschouwing wordt genomen. Er blijkt nergens uit dat door de operatie *Amherst* Duitse troepen gebonden zijn die in andere gebieden nuttiger werk hadden kunnen verrichten. Zonder de grote persoonlijke moed van de Franse para's in twijfel te trekken kan daarom worden gesteld, dat de operatie *Amherst* een overbodige bijdrage tot de bevrijding van Nederland is geweest.

DRINGEND VERZOEK AAN AUTEURS

Steeds vaker bereiken de redactie bijdragen, getypt m.b.v. een tekstverwerker. Helaas wordt daarbij veelvuldig verzuimd rekening te houden met de noodzaak de tekst te typen met anderhalve of dubbele regelafstand. Derhalve hierbij het dringende verzoek aan auteurs, hun manuscript te verzorgen volgens de „Regels voor kopijverzorging”, die op gezette tijden achterin de *Militaire Spectator* worden afgedrukt (zie het recente aprilnummer). Auteurs wordt verzocht bij hun manuscript – zo mogelijk – de *diskette* aan te leveren: Word-Perfect 5.2 of 6.0 (DOS). (NB. Alinea's eindloos typen; slechts ter afsluiting een HARDE RETURN geven, evenals voor een witregel. Geen speciale codes en lay-outelementen invoeren.)

Helaas worden ook nog regelmatig *illustraties* ingezonden die niet of nauwelijks geschikt zijn voor verkleining en reproductie. Ook in dit verband wordt met nadruk verwezen naar evengenoemde Regels, punt 2. Computertekeningen zijn slechts bruikbaar indien vervaardigd m.b.v. een speciaal tekenprogramma.

REDACTIE